

ЗАБЕЛЕШКА О ПРЕВОДНИМ НАПОРИМА

Везна је ова забелешка за конкретан случај, за маду, снажно револуционарну песму Максима Горкога, која носи наслов "Песма о веснику Буре", и позната је на четири стране света. Писана је та песма без сликова, и штампана у прозним редовима. Видела сам ових дана три превода на наш језик те песме; гледала дуго у три превода и у оригинал; и размишљала, по својим силама, на четири начина: о готовој песми као једној статичкој чињеници, и о процесима, на четири начина, од потенцијалног до актуалног.

Ако би сад ко затражио од мене да одлучно, уопштено, одговорно пружим руку и одаберем, одабрала бих оригинал. Ако би ме на то опоменули да не збијам шалу, да се ради о преводима, и, како их има више, да се од мене тражи једно релативно изјашњење, опет бих умакла испред избора и суда. Одговорила бих теоријски: постављати о релативностима релативан суд, то је скоро апсурдан процес. Ни аутентичне подлоге, ни дефинитивног резултата, у преводима - јер би се увек могло и друкчије почети, и друкчије завршити. Субјективне енергије, објективан напор, а резултат: варијанта на ту тему. А ако би ми сад неко ауторитативно привикнуо да нешто морам казати, казала бих ово што доле следи.

Максима Горкога писца знамо као песника, приповедача, и критичара. За превод - које од којегга теже! Као поет, Горки има ретко готов дах у актуализацију потенције. Његове песме - у поезију спадају и све његове успомене -

показују савршено сливен интелектуални концепт, емотивни медиум, и језички израз. - Као приповедач, Горки се јавља са неизмерљивим животним искуством, и са чудовишном меморијом. Он прича као неколико приповедача, епски, нанизано, богато, непресушно у материјалу, и преради материјала у причу, и извлачи разноврсне језичке регистре из себе. - Као критичар, Горки је катедра и строгост: дар, али на бази осећања стварности, и врло темељног познавања језика... Превођилац стоји увек пред тешким задацима адекватности, чак и сродности.

Песме Горкога тешко је преводити зато што поетски дах тога песника није само у личном темпераменту, него у хипостазираној сили рускога живота, која је водила, и води руке свих писаца велике руске књижевности. (Водила је моћно и руку Тургеева, који се у смислу технике и стила много позападљачио био.) То је једна појава којој нема равне у свету: степен до којег у човеку појединцу може егзистовати живот земље и народа. Кад Горки место что напише каково, зашуми нека старина којој када ни рођендана ни смрти нема. Емотивни медиум песника Горкога, то је право попрште, драмски јака сећања на читав један свет људи који су активно или пасивно спремали стихију за буре. Емотивни медиум, по руски, далеко није исцрпен са срцем. Рус говори о срцу земље, о срцу дрвета; он зове мекану и безкичмену медузу срцем мора; а о човеку радо каже: Отишло срце, срећан пут, остали разум и воља! - Најзад, језички израз Горкога, то је руски језик у којем има десет руских језика. Горки мере нема, као што сва Русија мере нема.

"Песма о веснику буре" кратка је песма; није

сувише понаглата у смислу динамике, - није много развијена као слика, није нарочито виртуозна у смислу језика. У чему је тешкоћа превода? У емотивном медиуму. Како? Ево једна врста интерпретације.

Постоји руска реч худосочие. Значи то танке, глатке, оштре, опасне, , немирне сокове у телу човека, али и у телу неке умне или осећајне творевине. У својој песми о веснику буре, о крилатом бићу: птици, демону, мисли човечјој - о нечему што витла стихијски и носи одуј и распреметај - у тој песми Горки је остао у медиуму худосочја. Наравно, ништа болесно, ништа окљаштено; него мршаво, танко, нервно, гневно, брижно, одговорно, сведено на суштинску, борбену, за смрт спремну коштатост и жилавост. Горки је хитнуо у простор птицу "подобну муњи црној", птицу којој би страхоте стихијске очупале раширена крила, уперен реп; напирале би јој перје и превртале је до несвести; гушиле би је ударајући је у мочна прса и поносит врат. Не! Та птица лети као муња - каже Горки поново и поново. Лети усукана, оштра, худосочна. Продире и сече као линија, као муњин сев и бод. Један нерв, један гнев, један крик, једна функција: ~~узбунити, раздражити, сазвати силе, сакрамити у поноре мора и простора све тмасто,~~ тешко, инертно, доконо, страшљиво: крештаве уплашене галебове, птице гљураче што главе сакривају, пингуине који су створења глупа...Таласи што дупају и спирају; пена од самог гнева; муња и громови од ватре; и с њима птица буре, ум-стихија, воља-стихија...

Ево неколико упоредних примера из два превода песме, са два лична става према задатку.

1.) Галеби пред буром стењу, врпоље се понад мора; на његово дно су спремни сакрити свој страх од буре.

1.) Галебови креште пред буру - креште, крстаре над морем, и на дно мора би редо сакрили ужас пред буром.

.....

2.) Грми гром. Уипјену гњева огрнути стењу ваљи у лутитој свађи с вјетром. Али гледај: вјетар хвата јато валова у чврсти свој загрљај, па их баца силном снагом о те стијене, разобијајућ, препун мржње, у млазеве и прах бијели те громаде од смарагда.

2.) Гром затрешти. У пени гњева захује таласи, с ветром у борби. У крепак загрљај ветрина хвата громиле воде, о стење их муца у дивљом бесу, дробн у прах и капае смарагдне лине.

.....

3.) Тутњак гром и урла вјетар, а пламеном плавим пљамти јато облака над морем. Море хвата стријеле муња па их на пучини гаси. Ко огњена луте змије вијугају се по мору ти одрази јарких муња и нестају ту у води.

3.) Урличе ветар... Громови треште.

Модрим пламеном букти облака ланац над морским безданом. Море дохвати муњине стреле и у пучини својој их гаси. Ко огњена змије узужуга у море, и утрне, одблесак муње.

.....

Једно исто, а није исто. Смеша и једном и другом преводу оригинал. Предмет овог малог написа био је

оној песми, изјетној

~~худосемијом~~ као медиум у којем аутор написа осена песму Горкога. Од два превода, ближи је оригиналу онај мршавији, жилавији. Трећи превод је лепши од ова два, али је потхрањен, заокругљен, и зато не спада у ову студијницу, чијем аутору не да мира весник буре танак, оштар, мршав, као "муња црна".

Исидора Секулаћ

ПЕСМА О ВЕСНИКУ БУРЕ

Над сињом пучином мора ветар облачине згрће.
Међ облацима и морем охоло узлеће Весник, подобан муни црној.

Сад крилом таласе такне, сад у
облак застрели, крикне - облаци радост чују у храбром крику птице.

Крик тај је жудња за буром! Огњу гнева, пла-
мен страсти, у победу уздаће чују облаци у томе крику.

Галеби креште пред буру - креште, крестаре над
морем, и на дно мора би радо скрили ужас пред буром.

И крилати гвурци креште - гвурцима није дана
наслада од животне борбе: ударци грома њих плаше.

Пингуин глупи уз страх крије гојавно тело међ
шкоље... Сам горди Весник буре леће слободно, смело, над синим од пене
морем.

Све мрачнији и све нижи облаци слазе над море
и певају вали и пропашу се, у вис, у сусрет грому.

Гром затрешти. У пени гнева захује таласи, с вет-
ром у борби. У крепак загрљај ветрина хвата громиле воде, о шкоље их
лупа у дивљем бесу, дробн у прах и капаље смарагдно лиће.

Весник буре узлеће с криком, подобан
муни црној, к'о стрела облаке пробада, пену с таласа крилом откида.

Ено га, јуди, к'о демон - демон буре окол и мрачан
- и смеје се, и рида...Облацима се смеје, а од радости рида!

У гњеву грома - демон што све слуги - давно ве
замор чује, и има веру да облаци сунце заструти неће - не, неће!

Ветар урличе...Громови треште...

Модрим пламеном букти облака ланац над морском
бездном. Море дошапа мушине стреле и у пучини својој их гаси.К'о огњ
змија увијуга у море, и утрне, одблесак муње.

- Бур! Иде гресак буре!

То храбри Весник буре гордо леће сред муња,
над морем што гњевно тутњи; то пророк победе виче:

- Нек силније гресе бур!

Покушај превода Исидора Секулић

16.II.948.